

І. В. Кочеткова

Намібія

НАМІБІЯ, Республіка Намібія (Namibia, Republic of Namibia) – країна у Південно-Західній Африці. На Пн. межує з Анголою та Замбією, на Сх. – з Ботсваною, на Пд. Сх. та Пд. – із Пд.-Афр. Респ. На Зх. омивається водами Атлант. океану. На Пн. Сх. тер. Н. простягається довгою вузькою смугою (т. зв. смуга Капріві) протяжністю 450 км, вклинюючись між Анголою, Замбією та Ботсваною, що дає змогу країні мати вихід до р. Замбезі. Площа 824 292 км². Насел. 2,514 млн осіб (2019), переважно овамбо (бл. 50 %), а також каванго, гереро, дамара, метиси, нащадки європейців, нама, тсвана, капрівійці, сан, бастери. Міські жит. становлять 43 %, сільс. – 57 %. Віросповідання: християнство (понад 80 %, переважно лютеранство), традиц. вірування (10 %). Офіц. мова – англійська (рідна для 3,4 % насел.), що є мовою міжнац. спілкування, так само як африканос (10,4 %) і німецька (0,9 %). Місц. мови: ошивамбо (48,9 %), нама/дамара (11,3 %), очігереро (8,6 %), каванго (8,5 %), капріві (4,8 %), сан (0,8 %), сетсвана (0,3 %). Адм.-територ. поділ – 14 р-нів. Столиця – Віндгук (268,13 тис. осіб станом на 2019). Грош. одиниця – намібій. долар. Держ. устрій – президент. республіка. Президент (від 2015 – Г.-Г. Ґейнґоб) водночас є главою держави і уряду, призначає міністрів КМ з чл. Нац. асамблеї (обирають на 5 р.). Законодавчу владу здійснює двопалат. парламент: Нац. асамблея (нижня; складається з 104-х чл., 96 з яких обирають прямим голосуванням на 5 р., інших 8-х призначає президент) та Нац. рада (верхня; складається із 42-х депутатів, по 3 представники від кожної з 14-ти рай. рад), обираються на 6 р. Н. – чл. ООН, МВФ, Міжнар. банку реконструкції та розвитку, Афр. союзу, Співтовариства розвитку Пд. Африки.

Тер. сучас. Н. заселяли племена сан (бушмени), які займалися мисливством, збиральництвом; з ними пов'язано більшість зразків наскел. живопису до пізнього кам'яного віку. У 1 ст. до н. е. на Пд. сучас. Н. з'явилися племена нама, які займалися скотарством. Пн. частину Н. освоїли осілі землероби овамбо та каванго. У 17 ст. із Пн. Зх. просувалися скотар. племена гереро. На поч. 19 ст. з Пд. прийшли орлами, метисовані племена, які сформувалися з нащадків корінних готтентотів, європейців та поневолених вихідців із Пд.-Сх. Африки і, частково перейнявши європ. побут та християнство, вели кочовий спосіб життя, займаючись скотарством. Вони були витіснені бурами з Капської колонії і, володіючи навичками верхової їзди та використання вогнепал. зброї, потіснили нама та дамара у центр. р-ни Н., встановивши над ними протекторат під керівництвом Й.

Африканера. Наприкінці 19 ст. тер. сучас. Н. заселяли бастери, нащадки нама та голланд. колоністів, які у 1870-х рр. заснували Вільну респ. Рехобот у центр. Н., що й досі є тер. компакт. проживання бастерів. Опустелена тер. Н., заселена кочовими племенами, лишалася поза сферою зацікавленості європ. колоністів до кін. 18 ст. 1793 голланд. влада взяла під контроль затоку Волфіш-Бей, яка згодом була приєднана до тер. Капської колонії Британії. До кін. 19 ст. на тер. сучас. Н. діяли лише британ. та нім. місіонери. 1883 нім. торговець А. Людеріц купив землі узбережжя затоки (нині затока Людеріц) і 1884 передав права на них нім. імператор. уряду, що започаткував на тер. Н. колонію Нім. Пд.-Зх. Африка. Згідно із Занзібар. договором 1890 між Великою Британією та Нім. імперією, тер. цієї колонії простяглася вузькою смугою (т. зв. смуга Капріві) до р. Замбезі. Видобуток кольор. металів та алмазів спричинив стрімке заселення тер. Н. нім. переселенцями, що витісняли корінне насел., захоплюючи придатні для скотарства землі та худобу. Наслідком експансії колоністів стали повстання гереро 1904 під проводом С. Магареро та нама 1907 під керівництвом Г. Вітбооя та Я. Моренґи. Військ. дії супроводжувалися геноцидом місц. насел., в результаті якого понад половина гереро та нама були вбиті чи загинули у концтаборах. Під час 1-ї світової війни 1915 Н. була окупована військами Пд.-Афр. Союзу (згодом Пд.-Афр. Респ.), який 1920 отримав мандат Ліги націй на тимчас. упр. Нім. Пд.-Зх. Африкою. 1966 ГА ООН відмінила мандат Ліги націй на упр. Н., 1971 Міжнар. суд у Гаазі прийняв рішення, що зобов'язало Пд.-Афр. Респ. вивести свої війська та адміністрацію з тер. Н. Актив. політ. спротив насел., страйки, міжнар. втручання змусили Пд.-Афр. Респ. у 1970–80-х рр. поступово зменшити вплив на Н. 1989–90 тривав перехід. період підготовки до вільних виборів під спостереженням ООН та прийняття конституції. 21 березня 1990 проголошено незалежність Н. У період здобуття незалежності та в подальші роки провідну роль у політ. житті відігравала Організація народів Пд.-Зх. Африки, представниками якої є 3 обрані за період незалежності президенти Н.

Більшу частину тер. Н. займають плоскогір'я (900–1500 м), розчленовані тектон. западинами і долинами тимчас. річок на окремі плато (найбільші – Намакваленд, Дамараленд, Каоковелд), що складені докембрій. кристаліч. породами, і на Сх. знижуються до напівпустелі Калахарі, а на Зх. уриваються у бік прибереж. рівнини – пустелі Наміб. Більша частина тер. пустелі Наміб зайнята високими (до 100 м і більше) піщаними дюнами завдовжки 10–20 км, що простягаються паралельно узбережжю. На крайньому Пд. пустелі – виходи докембрій. кристаліч. порід, що формують цокол. рівнини. Напівпустеля Калахарі є високою рівниною (900–1000 м), що перекрита еоловими пісками, які формують пологі дюни пн.-зх. простягання. Для пд.-зх. частини напівпустелі характерні неглибокі засолені западини. Сухий тропіч. клімат Н. є наслідком впливу холодної Бенґел. течії та переважання сх. вітрів. Клімат зх. узбережжя характеризується низькими т-рами, високою вологістю (до 80 %), утворенням туманів (до 27-ми днів на місяць) у прибереж. зоні завширшки до 50 км, сильними вітрами. Опади у Н. нерегулярні, їх кількість коливається від 10–50 мм на рік на узбережжі до 400–600 мм на рік на Пн. Сх. Середня температура найтеплішого місяця

(січня) коливається від +18 °C у пустелі Наміб до +27 °C у Калахарі; найхолоднішого (липня) – відповідно +12 °C і +16 °C. На височинах можливі заморозки. Наприкінці зими трапляються пилові бурі. Постійні водотоки утворюють природні кордони Н.: на Пн. – р. Кунене, Окаванґо, Замбезі, на Пд. – р. Оранжева. Серед найбільших сезон. річок – Фіш-Рівер, Свакоп, Куйсеб. На Пн. країни – озеро-солончак Етоша (пл. 4 тис. км²), що пересихає. Ґрунти малопродуктивні; на Пн. та в центрі на плоскогір'ях переважають гір. червоно-бурі, на Сх. – червоно-бурі ґрунти опустелених саван, на Пд. і вздовж узбережжя – пустел. тропічні ґрунти. Рослин. світ Н. різноманітний, нараховує 585 ендеміч. видів рослин, серед яких – вельвічія дивовижна, нара, кокербом. На Пн. зростає злаково-чагарник. пустел. рослинність; на Пд. – чагарник. пустел. рослинність, напівпустел. ксерофітні асоц. представлені формаціями акацій у найзволоженішій центр. частині Н.; на Сх., уздовж пустелі Калахарі, простягаються опустелені савани. У долинах річок трапляються акація, тамарикс та паркінсонія. Більша частина тер. пустелі Наміб не вкрита трав'янистою рослинністю. Фауна досить бідна. На Пн. Н. трапляються африканський слон, жирафа, чорний носоріг, великий куду, орикс, спрингбок, імпала, дікдік, червоний бубал, зебра Хартмана, лев, гієна, леопард. У гір. р-нах на Сх. мешкають ендемічні гризуни та комахоїдні (капський сліпак, довгоніг, златокріт), трубкозуб, медоїд. На оз. Етоша – колонія сотень тисяч фламінго. На узбережжях мешкають капські тюлені та птахи (баклани, пелікани, африканські пінгвіни). На тер. Н. функціонують 11 нац. парків, серед них найвідоміші – «Етоша», «Наміб-Науклюфт» (тер. з найвищими дюнами у світі (понад 300 м), що мають специф. червонуватий колір – результат окиснення металів у піску), «Берег Скелетів» (парк відомий останцями кораблів, що сідали на мілину через тумани та сильні вітри), «Плато Ватерберг». У т. зв. смузі Капріві та на крайньому Пн. Сх. діє мережа нац. парків, створ. для захисту міграц. шляхів диких тварин між тер. Анґоли, Ботсвани, Замбії, Зімбабве та Н. (транскордон. заповідник «Каванґо-Замбезі»).

За соц.-екон. показниками Н. належить до країн, що розвиваються. ВВП становить 27,3 млрд дол. США (2018), у розрахунку на особу – 5,9 тис. дол. США. Структура ВВП (2019): сфера послуг – 73,6 %, пром-сть – 37,2 %, фінанси, нерухомість, бізнес-послуги – 19,8 %, гірн.-видобувна галузь – 15,5 %, оптова та роздрібна торгівля – 17,8 %, с. госп-во – 8,3 %. Економіка Н. залежить від видобутку та переробки корис. копалин на експорт (на видобуток припадає в середньому бл. 12 % ВВП і 50 % валют. надходжень), світ. коливань цін на товари та посух (бл. 50 % с.-г. продукції імпортується). Н. – найбільший в Африці і 4-й у світі виробник урану. Також видобувають цинк, мідь, золото, напівдорогоцінне каміння. Н. – один із найбільших у світі виробників алмазів (2053 тис. карат у 2015), понад 90 % з них – ювелірні алмази високої якості. У с. госп-ві переважає тваринництво. У центр. та пн. р-нах розводять велику рогату худобу, у більш посушливих пд. та зх. – овець і кіз (зокрема ангорських). Великі фермер. господарства розвивають орієнтоване на експорт м'ясне скотарство, виробництво каракулевих шкурок та мохер. шерсті. Вирощують просо, сорго, арахіс, виноград. Розвинене рибництво. Країна експортує алмази, мідь, золото, цинк,

свинець, уран, велику рогату худобу, білу рибу та молюсків у Пд.-Афр. Респ., Ботсвану, Швейцарію, Замбію, Китай, Італію; імпортує (переважно з Пд.-Афр. Респ.) продукти харчування, нафтопродукти та паливо, транспортне обладнання, хімікати.

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Намібія / І. В. Кочеткова // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2020. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-70892>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).